

SEANCES DU MERCREDI 25 MAI 1983
VERGADERINGEN VAN WOENSDAG 25 MEI 1983ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DU MATIN
OCHTENDVERGADERING

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 2094.

PROJETS DE LOI (Discussion):

Projet de loi contenant le budget des services du Premier ministre de l'année budgétaire 1983.

Projet de loi ajustant le budget des services du Premier ministre de l'année budgétaire 1982.

Discussion générale. — *Orateurs*: M. Seeuws, M. le Président, M. Vandezande, Mme De Pauw-Deveene, M. Maystadt, ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan, p. 2094.

PROJET DE LOI (Dépôt):

Page 2102.

Le gouvernement. — Projet de loi portant approbation de l'Accord instituant une Fondation européenne, fait à Bruxelles le 29 mars 1982.

INTERPELLATION (Demande):

Page 2102.

Mme N. Maes au secrétaire d'Etat à la Santé publique et à l'Environnement sur « les dangers résultant de la pollution du sol par des métaux lourds et les normes applicables en cette matière ».

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 2094.

ONTWERPEN VAN WET (Bespreking):

Ontwerp van wet houdende de begroting van de diensten van de Eerste minister voor het begrotingsjaar 1983.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van de diensten van de Eerste minister voor het begrotingsjaar 1982.

Algemene bespreking. — *Sprekers*: de heer Seeuws, de Voorzitter, de heer Vandezande, mevrouw De Pauw-Deveene, de heer Maystadt, minister van Begroting, Wetenschapsbeleid en het Plan, blz. 2094.

ONTWERP VAN WET (Indiening):

Bladzijde 2102.

De regering. — Ontwerp van wet houdende goedkeuring van de Overeenkomst tot oprichting van een Europese Stichting, opgemaakt te Brussel op 29 maart 1982.

INTERPELLATIE (Verzoek):

Bladzijde 2102.

Mevrouw N. Maes tot de staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu over « de gevaren die ontstaan door de verontreinigingen van de bodem door zware metalen en de in dat verband geldende normen ».

PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER

M. Coen, secrétaire, prend place au bureau.
De heer Coen, secretaris, neemt plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 10 h 15 m.
De vergadering wordt geopend te 10 u. 15 m.

CONGES — VERLOF

MM. Lutgen, Van Daele et Conrotte, pour d'autres devoirs; Boel, Belot, Wyninckx et Hismans, pour des devoirs administratifs; Vangronsveld, pour raison de santé, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce matin.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Lutgen, Van Daele en Conrotte, wegens andere plichten; Boel, Belot, Wyninckx en Hismans, wegens bestuursplichten; Vangronsveld, om gezondheidsredenen.

— Pris pour information.
Voor kennisgeving.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN
DE DIENSTEN VAN DE EERSTE MINISTER VOOR HET
BEGROTINGSJAAR 1983

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE
BEGROTING VAN DE DIENSTEN VAN DE EERSTE MINISTER
VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1982

Algemene beraadslaging

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DES SERVICES DU
PREMIER MINISTRE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1983

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DES SERVICES DU
PREMIER MINISTRE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1982

Discussion générale

De Voorzitter. — Wij vatten de beraadslaging aan over de ontwerpen van wet betreffende de begroting van de diensten van de Eerste minister.

Nous abordons l'examen des projets de loi relatifs au budget des services du Premier ministre.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Ik stel voor dat wij eerst de bespreking over het gedeelte betreffende de kredieten Wetenschapsbeleid aanvatten.

Je vous propose d'aborder en premier lieu la discussion des crédits relatifs à la Politique scientifique. (*Assentiment.*)

Het woord is aan de heer Seeuws.

De heer Seeuws. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Eerste minister, mijnheer de minister, geachte collega's, het is nogal bedroevend te moeten vaststellen in welke omstandigheden de bespreking van een begroting als deze van het Wetenschapsbeleid moet plaatshebben, in de vroege morgen, voor vrijwel lege banken. Het moge dan slechts de bevestiging zijn van het standpunt dat ik in mijn betoog zal trachten te vertolken.

Het is een hele klus om zich door het hele programma van het wetenschapsbeleid heen te werken. De veelheid van beslissingsorganen, adviesorganen, uitvoeringsorganen, impulsorganen, nationale en internationale organismen, die zich met wetenschappelijk onderzoek en wetenschapsbeleid bezighouden, komen de duidelijkheid zeker niet ten goede. En waar de duidelijkheid zoek is, is het moeilijk om een behoorlijk en gecoördineerd beleid uit te stippelen. Dit blijkt reeds bij een vluchtig overzicht van dit begrotingsprogramma, waaruit kan worden vastgesteld dat nauwelijks drie miljard honderdvierenzestig miljoen frank rechtstreeks ressorteren onder de bevoegdheid van de minister van Wetenschapsbeleid.

Al de andere kredieten behoren tot de bevoegdheid van andere departementen en andere beslissingsorganen. De minister van Wetenschapsbeleid heeft hierop nauwelijks enige vat en de overlegprocedures zijn ingewikkeld en weinig efficiënt.

Sommige sectoren hebben ook nauwelijks iets met wetenschapsbeleid te maken. Wat te denken bijvoorbeeld van de sectoren Landsverdediging en Rijkswacht, Buitenlandse Zaken, Binnenlandse Zaken, Justitie, Tewerkstelling en Arbeid, Sociale Voorzorg enzovoort, waarvoor de kredieten eerder beperkt zijn, met uitzondering van Landsverdediging, en waar de opzet en het doel van het onderzoek niet alleen vaag, maar soms zelfs dubieus zijn.

Daarenboven bevat dit voor 1983 voorgestelde begrotingsprogramma niet de kredieten van het openbaar investeringsprogramma. Nochtans worden hier belangrijke opties vastgelegd, waarbij ik voornamelijk denk aan het onderzoek in de bio-engineering en de micro-elektronika. De belangrijke sommen die hieraan gespendeerd worden, komen niet in de begroting voor. Hoe kan het Parlement hier zijn controle uitoefenen, in een materie die in de eerste plaats zou moeten worden bepaald door een duidelijke maatschappijkeuze? Hier wordt de toekomst vastgelegd zonder dat het Parlement enige medezeggenschap heeft bij het bepalen van de beleidsopties.

Verder wordt het bij een eerste overzicht duidelijk dat het begrotingsprogramma 1983 tegenover de begroting 1982 globaal stijgt met 6,17 pct. Wat de kredieten Nationale Opvoeding, Franstalige en Nederlandstalige sector betreft, wordt een stijging genoteerd van respectievelijk 6,43 pct. en 8,51 pct., daar waar de universiteiten door de laatst genomen volmachtbesluiten een belangrijk aantal miljoenen moeten inleveren. Hoe kan een dergelijke stijging van de begroting ten aanzien van het gevoerde beleid worden verklaard? Deze vraag brengt ons trouwens tot de bespreking zelf

van massa I: de rechtstreekse financiering van het universitair onderwijs.

De universiteiten worden normaal drie taken toegewezen: een onderwijsfunctie, een onderzoeksfunctie en een dienstverlenende functie. Op het ogenblik gebeurt de financiering van de universiteiten enkel en alleen via de onderwijsfunctie. De rechtstreekse financiering is inderdaad gebaseerd op het aantal studenten, vergoed langs de forfaitaire kostprijs per student. Om redenen die mijn collega Lydia Depauw in detail zal toelichten, moeten dus nieuwe financieringsmethoden worden gevonden die niet uitsluitend op het aantal studenten, maar ook op de onderzoeksfunctie van de universiteiten gericht zijn.

Bij massa I kan tenslotte nog de vraag worden gesteld wat kredieten van Landsverdediging voor een totaal van 562 miljoen frank inhouden. Alhoewel het hier in hoofdzaak de financiering van de Koninklijke Militaire School betreft, zijn wij van oordeel dat de opleiding van onze toekomstige militaire kaders het best zou gebeuren in een open instelling, met andere woorden, zoveel mogelijk aan de bestaande universiteiten en universitaire instellingen, en niet in gesloten milieus, waar de geest helemaal niet overeenkomt met het huidige heersende mentaal klimaat. Deze opleiding moet uit haar getto worden gehaald. Het is trouwens een raadsel waarom aan de Koninklijke Militaire School onderzoek dient te worden uitgevoerd inzake fusie van kernen, het zogenaamd toekomstbeeld bij uitstek voor de oplossing van onze energieproblemen. Waarom kan dit niet aan de universiteiten en wel aan de Militaire School? Is dit soms een vermenging van militair-industriele belangen, of zit hier iets anders achter verscholen dat ook het Parlement niet mag weten?

In massa II, de onrechtstreekse financiering van het niet-georiënteerd fundamenteel onderzoek, blijven we trouwens in hoofdzaak geconfronteerd met dezelfde problemen. Alhoewel het hier op het eerste gezicht financiering van het onderzoek betreft, wat zou kunnen beschouwd worden als de financiering van de onderzoeksfunctie van de universiteiten, dient dit toch onmiddellijk gerelativeerd te worden.

De kredieten voor het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek en zijn geassocieerde fondsen zijn inderdaad gebonden aan de financiering van de universiteiten door middel van de forfaitaire kostprijs per student, omdat de kredieten van het NFWO en zijn geassocieerde fondsen steeds 4,44 pct. bedragen van de universitaire kredieten.

Dar door de beperking van de universitaire kredieten, het Nationaal Fonds eveneens in financiële moeilijkheden geraakt, is onvermijdelijk. Het verdient daarom, ons inziens, de voorkeur om deze beide kredieten te ontkoppelen en het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek en zijn geassocieerde fondsen van een dotatie te voorzien, die de huidige minimumdrempels overschrijdt, en die de universiteiten moet toelaten hun onderzoeksfunctie naar behoren te vervullen, zonder hiervoor in alle omstandigheden een beroep te moeten doen op de privé-industrie.

Het fundamenteel onderzoek mag niet aan financiële beperkingen onderhevig zijn en dient te allen tijde gevrijwaard te worden en op een voldoende financiële steun te kunnen rekenen, ten einde de vorsers toe te laten hun onafhankelijkheid en hun bewegingsvrijheid en creativiteit te behouden.

Massa II omvat de kredieten die bestemd zijn voor de wetenschappelijke activiteiten gericht op technologie, nijverheid en landbouw. Laten wij dit misschien gemakkelijk- en duidelijkheidshalve het strategisch-industrieel economisch luik van de begroting noemen. Economische Zaken en Landbouw nemen hiervan het leeuwendeel voor hun rekening. Het is in hoofdzaak met deze kredieten dat getracht wordt het industrieel potentieel te vernieuwen.

Alhoewel dergelijk initiatief op zichzelf te verdedigen is, dient men zich echter ook dringend te beraden over het sociaal nut en de maatschappelijke relevantie van dit onderzoek.

Moet er niet worden gedacht aan grootscheepse financiering van maatschappij-onderzoek, zoals leefmilieu, tewerkstelling, sociaal beleid, sociale gevolgen van de invoering van de micro-elektronika? In plaats van onze maatschappij aan te passen aan de technologische evolutie, dient eerder onderzocht te worden welke technologie past in onze maatschappij of maatschappijvisie.

Afhankelijk van de maatschappelijke keuzen die gedaan worden, kunnen hiervoor de noodzakelijke technieken ontwikkeld worden. Dit behelst echter een grondige discussie over het maatschappijbeleid dat we wensen. Wensen wij een technologische maatschappij, waarin de mens evolueert als randverschijnsel, of wensen wij een menselijke maatschappij waarin de technologie als hulpmiddel ondergeschikt is aan het mens-zijn? Het komt ons dus voor dat het wetenschapsbeleid

in de eerste plaats moet gericht zijn op het bepalen van deze belangrijke maatschappijkeuze.

Buiten deze algemene en fundamentele beschouwing, kan echter ook over de modaliteiten van het toekennen van deze kredieten zelf kritiek geleverd worden. Men hoort de jongste tijd te veel dat het patronaat en de industrie het wetenschapsbeleid en het onderzoek als een welkome aanvulling van hun financiering beschouwen. Te veel overheidsfinanciering van onderzoek wordt aangewend voor of afgewend naar andere doeleinden of voor andere opties. Welke is trouwens de garantie dat de overheid de juiste projecten steunt? Wat is de garantie dat er voldoende terugkoppeling van de onderzoeksresultaten is? Is er zekerheid dat de overheid eigenaar blijft van de onderzoeksresultaten van de projecten, die met overheidsgeld worden gefinancierd? Is er voldoende zekerheid dat er controle, laat staan efficiënte controle, is?

Is die overheid genoeg gewapend om bij de industrialisering van een bekomen resultaat de teruggave te bekomen van het door de gemeenschap in de vorm van onderzoeksfinanciering voorgeschooten geld? Heeft de overheid zelf voldoende kansen en garanties om aan de industrialisering en commercialisering, deel te nemen?

De Voorzitter. — Mijnheer Seeuws, het spijt mij u even te moeten onderbreken. Ik stel voor de vergadering te schorsen, om de Eerste minister evenals minister Maystadt de gelegenheid te geven zich voor een stemming naar de Kamer van volksvertegenwoordigers te begeven.

De heer Seeuws. — Mijnheer de Voorzitter, indien zulks de werkzaamheden van de Kamer van volksvertegenwoordigers ten goede kan komen, ben ik graag bereid mijn betoog even te onderbreken.

De Voorzitter. — Dank u, mijnheer Seeuws.

De vergadering is geschorst.

La séance est suspendue.

— *La séance est suspendue à 10 h 30 m.*

De vergadering wordt geschorst te 10 u. 30 m.

Elle est reprise à 11 h 10 m.

Ze wordt hervat te 11 u. 10 m.

M. le Président. — La séance est reprise.

De vergadering is hervat.

Het woord is opnieuw aan de heer Seeuws.

De heer Seeuws. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Eerste minister, collega's, al de vragen die ik daarnet stelde vereisen een klaar en duidelijk antwoord, zoniet vervalt men in een verwerpelijke lokettenpolitiek, waarbij het steeds dezelfde zijn, die de modaliteiten van functionering van de subsidiëeringsorganismen en de financieringsmogelijkheden goed kennen en die dan steeds de toelagen opstrijken, meestal zonder tegensprestaties.

In dit verband dient trouwens ook aandacht besteed te worden aan de toestand die is ontstaan binnen het Instituut tot aanmoediging van het wetenschappelijk onderzoek in nijverheid en landbouw. Tijdens twee opeenvolgende begrotingsjaren werd het IWONL verplicht zwaar in de reserves te tasten. De regering heeft het IWONL inderdaad verplicht een forse voorafname te doen op die reserves, ten einde de budgettaire enveloppe van het IWONL op peil te houden. Op deze manier wordt de toekomst ernstig bedreigd, zodat bij voortzetting van deze politiek de reserves onder een kritische drempel dreigen te vallen, waarbij het IWONL niet meer zal in staat zijn het hoofd te bieden aan onvoorziene budgettaire moeilijkheden, of om een bepaalde manoeuvreerruimte te behouden bij het toekennen van overheidsgeld aan projecten.

Buiten dit eerste, zeer gevaarlijke punt, heeft de gevolgde regeringspolitiek een tweede nefast effect. Indien de reserves uitgeput zijn, zal het niet meer mogelijk zijn de toelagen aan het IWONL op te trekken tot het oorspronkelijk niveau nodig voor haar werkzaamheden.

Aangezien de toelage van de regering via het departement van Economische Zaken en via het departement van Landbouw een zelfde peil en een bepaalde indexering zal dienen te behouden, zal het wegens het wegvallen van de reserves niet mogelijk zijn het oorspronkelijke peil van de budgettaire enveloppe te bereiken. Op

deze manier zal waarschijnlijk de budgettaire enveloppe van het IWONL binnen een afzienbare periode terugvallen op de helft.

Op dat ogenblik zal een einde komen aan de financiële inspanningen die de overheid zich getroost om de industrieel-economische sector op te vijzelen via het wetenschappelijk onderzoek. Op dat ogenblik verliest het IWONL ongeveer elke zin van bestaan.

Maar ook in de sector van de zogenaamde specialisatiebeurzen, dient de alarmbel geluid te worden. Door de beperking van de kredieten voor deze beurzen dreigt de tweede taak van het IWONL in het gedrang te komen. Deze specialisatiebeurzen moeten aan jonge vorsers toelaten in nijverheids- en landbouwsectoren een doctoraatsstudie af te werken. Het betreft hier een gecommunautariseerde materie. Wegens de beperking van de kredieten voor de specialisatiebeurzen zag de raad van beheer van het IWONL zich voor volgende verscheurende keuze gesteld:

Ten eerste, ofwel kan men het aantal nu toe te kennen beurzen aan pas afgestudeerden drastisch beperken, omdat de kredieten praktisch volledig opgebruikt zijn door toekenning aan de tweede- en derdejaarsbeurzen, zodat er geen ruimte meer overblijft voor de eerstejaarsbeurzen.

Deze specialisatiebeurzen lopen inderdaad over drie jaar, met op het einde van elk jaar de mogelijkheid van niet-toekenning voor het volgend jaar door de raad van beheer van het IWONL. Dit jaar heeft de raad van beheer voor het eerst tweedejaars- en derdejaarsbeurzen geweigerd wegens financiële beperkingen.

Ten tweede, ofwel kan men het bedrag van de beurzen drastisch verminderen, waarbij cijfers geciteerd werden die varieerden tussen 5 en 15 pct. Dit zou het bedrag van deze beurzen ongeveer onder het sociaal minimum hebben gebracht, en zou een ontoelaatbare discriminatie hebben ingevoerd in de onderzoeksweld.

Het feit dat aan de bevoegde gemeenschapsministers bijkomende kredieten gevraagd werden ten belope van 100 miljoen om aan deze situatie te verhelpen, bewijst de ernst van de zaak. Het toont echter ook in alle schrilheid aan hoezeer de communautarisering en de regionalisering van het wetenschappelijk onderzoek en het wetenschapsbeleid, stokken in de wielen komen steken van een efficiënte wetenschapspolitiek, althans op de manier waarop het nu gebeurt.

De bezuinigingswoede van de regering heeft trouwens niet alleen in het IWONL slachtoffers gemaakt. Het opgelegde besparingsplan aan het Studiecentrum voor kernenergie te Mol, heeft er diepe sporen nagelaten.

Ook daar hebben de besparingen de wetenschappelijke inspanningen onder een financieel kritische drempel gebracht, en werden fundamenteel-wetenschappelijke programma's aangepast. Om nog maar te zwijgen van de personeelsproblematiek, die ook hier huizenhoog rijst.

Wij kunnen echter moeilijk voorstander zijn van het combineren van de voordelen van een tewerkstelling in de privé-sector met de voordelen van tewerkstelling in de openbare sector. We zijn niet tegen noodzakelijke besparingen en een eventuele rationalisatie als zodanig. Wel zijn wij tegen de huidige inleveringspolitiek die geen garanties biedt op het vlak van de tewerkstelling en de arbeidsduurvermindering.

Tot slot heeft de minister van Wetenschapsbeleid in massa III, wetenschappelijke activiteiten gericht op technologie, nijverheid en landbouw, zelf een sector te zijner beschikking, waarvan de kredieten 537,5 miljoen belopen voor de financiering van acties en programma's op nationaal en internationaal vlak inzake vernieuwing in de spits technologieën.

Deze acties en programma's hebben betrekking op micro-elektronica, robotica, informatie- en telecommunicatietechnologieën, afstandsbeveiliging, nieuwe transportsystemen, industriële, medische en onderwijsinformatica, nieuwe technieken voor landbouw en voeding en aangepaste technologieën voor de ontwikkelingslanden.

Zo staat het inderdaad allemaal netjes opgesomd in de toelichting bij het begrotingsprogramma voor Wetenschapsbeleid. Alhoewel het hier in de eerste plaats een onderdeel betreft van de wetenschappelijke activiteiten, gericht op technologie, nijverheid en landbouw, stellen wij ons toch de vraag waar in de eerste plaats de relevantie en het sociaal nut van dergelijk onderzoek blijft.

Wij stellen ons ook de vraag of in de kredieten van wetenschapsbeleid zelf geen plaats kan worden voorbehouden aan de humane wetenschappen. Waarom zijn de kredieten van de diensten van de Eerste minister, sector Wetenschapsbeleid, de jongste jaren praktisch uitsluitend gericht op industrialisatie en economische heropleving?

Waarom wordt hier geen ruimte geschapen voor de humane wetenschappen? Is dit misschien geen wetenschap meer? Zijn deze wetenschappen dan niet dienstig in onze maatschappij, of zijn er misschien bepaalde industriële groepen, die de subsidiëring van dergelijke wetenschappen niet wensen en ze als het ware thans overbodig beschouwen?

Na de afschaffing van het vak geschiedenis in het onderwijs kan dit slechts een bijkomende verarming zijn voor onze maatschappij. Een maatschappij die zichzelf niet kent en zichzelf niet bestudeert, vervreemdt van zichzelf.

Massa IV brengt ons bij de wetenschappelijke activiteiten van openbaar dienstbetoon en van algemeen nut. Hier zijn in de eerste plaats te vermelden, de verschillende nationale R-D-programma's en de geconcentreerde, fundamentele onderzoeksacties. Een aantal van de vroeger opgezette programma's inzake milieu, water, sociale wetenschappen en dergelijke werden recent gestopt of liepen ten einde, wegens communautarisering of regionalisering van de betrokken materie.

Kan de minister ons zeggen wat tot hiertoe het nut is geweest van deze R-D-programma's als rechtstreekse beïnvloeding van het overheidsbeleid ter zake? Deze programma's dienden toch als beleidsondersteunende en beleidsvoorbereidende elementen?

Het uitvoeren van objectief wetenschappelijk onderzoek in een bepaald domein werd terecht nuttig geacht, ten einde de regering en de overheid voor te lichten inzake het te voeren beleid.

Kan er dan ook worden aangewezen dat het R-D-programma sociale wetenschappen, energie enzovoort, bijgedragen heeft tot de besluitvorming ter zake en heeft dit een ombuiging van het beleid ten gevolge gehad?

In de energiesector was enkele jaren geleden globaal genomen het onderzoek voor 85 pct. gericht op de nucleaire sector. Gewezen minister van Economische Zaken Claes bracht hierin verandering door een heroriëntering van de onderzoeksopdrachten van het Studiecentrum voor kernenergie te Mol. Hoe zijn thans de cijfers nucleair/niet-nucleair onderzoek? Heeft staatssecretaris Knoop met zijn acties ten voordele van de kernsector de overheidsbeleid inzake het energieonderzoek beïnvloed?

Het valt trouwens ook op dat zich in deze sector een belangrijke verschuiving heeft voorgedaan inzake de bestudeerde onderwerpen. Bij de start van de R-D-programma's werden in hoofdzaak niet-industriële onderwerpen bestudeerd. Wij citeren hier sociale wetenschappen, milieu, water, lucht, en tenslotte energie.

Sinds enkele jaren heeft zich hierin een ernstige accentverschuiving voorgedaan. Thans worden in de derde fase van het R-D-programma energievaloriseerbare technieken bestudeerd en worden in het programma luchtvaart industrialiseerbare procédés op punt gesteld.

Dit houdt eigenlijk in dat het departement Wetenschapsbeleid het zuiver fundamentele onderzoek verlaten heeft en zich thans op het industrialiseerbaar toegepast onderzoek heeft geworpen, waarbij het rechtstreeks in belangenconflict komt met het departement van Economische Zaken.

Dit is des te meer merkwaardiger, omdat het departement van Economische Zaken de geëigende structuren heeft die over de geschiktheid van de ingediende onderzoeksprojecten kan laten oordelen door specialisten, zoals het IWONL en de Dienst voor de prototypes, waar dit in het departement van Wetenschapsbeleid niet het geval is, aangezien deze administratie niet over de nodige technische specialisten en infrastructuur beschikt.

Deze evolutie, die niets te maken heeft met een coördinatie van het wetenschapsbeleid, kan enkel een nog grotere verwarring in de hand werken, waarvan gehaaid projectenjagers enkel en alleen maar dankbaar gebruik kunnen maken om een dubbele subsidiëring te bekomen, want ook dit is iets dat vaak aan het licht komt wanneer men wil ingrijpen op de bestaande situatie. Waar vroeger in deze R-D-programma's trouwens universitaire en andere researchteams toelagen ontvingen, is deze subsidiëring thans verschoven naar privé-firma's.

Dit brengt ons trouwens tot het voor ons laatste belangrijk deel in uw begroting van Wetenschapsbeleid, namelijk de massa V, waarin de bedragen tot intergouvernementele en internationale wetenschappelijke activiteiten zijn gegroepeerd.

Ver van ons het internationale karakter van de wetenschapsbeoefening te betwisten. Wetenschapsbeleid is geen exclusieve nationale aangelegenheid. Willen wij wetenschappelijk niet achterop geraken, dan dienen wij onze rol Europees en internationaal te spelen.

Toch moet het ons van het hart dat in de opsplitsing van de toelagen van internationale organen naar de verschillende regio's, de Vlaamse Gemeenschap behoorlijk benadeeld is. Sommige Franstalige, universitaire en andere researchteams schijnen bijzonder bedreven te zijn in het verwerven van internationale kredieten.

Hoewel de juiste cijfers niet altijd gemakkelijk te achterhalen zijn, wegens het bijzonder complexe karakter van deze internationale financieringsstromen, kan in een eerste benadering toch worden gezegd dat de Vlaamse Gemeenschap hier ettelijke miljoenen worden onthouden. Daarenboven kan hier trouwens de vraag worden gesteld naar het nut van deze contracten voor de Belgische industrie. Al te vaak en al te gemakkelijk wordt voor de deelname aan een internationale wetenschappelijke activiteit als argument aangevoerd dat achteraf de Belgische industrie voor een gelijk bedrag bestellingen geplaatst krijgt als compensatie.

Niet is echter vaak minder waar. In een officieel verslag over het bezoek van een Belgische commissie aan het *Centre d'étude et de recherche nucléaire*, het Cern te Genève, waarin ambtenaren van het departement Wetenschapsbeleid waren opgenomen, evenals vertegenwoordigers uit de industriële wereld, staat klaar en duidelijk te lezen dat de officiële leiding van de Cern bij de Belgische delegatie haar beklag had gemaakt over het schrijnend gebrek aan belangstelling van de Belgische industrie voor hoogtechnologische bestellingen van de Cern. De Belgische industrie schijnt niet eens geïnteresseerd te zijn in haar deel van de bestellingen, dat volgens het principe van de *fair return* voor haar is bestemd.

De heer Basecq, eerste ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

Tot zover een aantal punctuele beschouwingen bij het begrotingsprogramma 1983 voor Wetenschapsbeleid. Tenslotte nog dit. Dit land staat misschien aan de vooravond van een nieuwe fase van gewestvorming. De discussie over de regionalisering van de laatste vijf nationaal gebleven sectoren van de economie is volop aan de gang. Door velen wordt hieraan het wetenschapsbeleid gekoppeld. Op het ogenblik is reeds een gedeelte van het wetenschappelijk onderzoek geregionaliseerd en gecommunautariseerd.

Wij moeten echter de vraag stellen of een verdere opsplitsing van de bevoegdheden over het toegepast wetenschappelijk onderzoek en zelfs het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek over het nationaal, gemeenschaps- en/of gewestelijk niveau, al naargelang het over materies gaat die tot één van de toegewezen bevoegdheden behoren, niet gaat leiden naar een verdere ontreding van het wetenschappelijk onderzoek?

Wat met de structuren, die nu reeds complex en ondoorzichtig zijn? Wat met het dubbel gebruik? Wat met de bevoegdheidsconflicten, die op de verschillende niveaus kunnen optreden? En heeft men er ook al aan gedacht dat een dergelijke opsplitsing de inspanningen van de overheid voor het wetenschappelijk onderzoek en het wetenschapsbeleid door haar versnippering onder een kritische drempel brengt die dreigt een aantal inspanningen totaal overbodig te maken?

Trouwens, in dit verband, welke garantie heeft men dat door de gewesten en de gemeenschappen niet eerst aanspraak zal gemaakt worden bij de verdeling van de verschillende kredieten in de verschillende financieringsorganen op het nationale gedeelte van de kredieten onder het mom van nationale onderzoeksprojecten, ten einde de voor de gewesten en gemeenschappen gereserveerde kredieten niet te moeten aanspreken en te kunnen gebruiken voor andere doeleinden?

Gaat men de tot hiertoe nationaal gebleven onderzoeksinstellingen opsplitsen per taalgemeenschap?

Ik hoop dat dit niet gebeurt zoals in de tijd bij de bibliotheek van de Universiteit van Leuven toen de boeken werden opgedeeld per taalgemeenschap naargelang van het nummer — paar of onpaar — van het boek.

Wij zijn bereid om inzake regionalisatie van het wetenschappelijk onderzoek onze verantwoordelijkheid op te nemen, maar niet ten koste van de efficiëntie van de organisatie van het onderzoek zelf.

Wij vinden dat over deze materie toch wel vooraf grondig moet worden nagedacht vooraleer definitieve opties worden genomen.

Als het waar is dat onze grijze stof de enige grondstof is die ons land bezit, dan is dit geen grondstof om politieke spelletjes mee te spelen. Alles in acht genomen en rekening houdend met het feit dat deze begroting geen beheersbegroting is, maar een functionele begroting, is deze begrotingsinspanning niet onaanzienlijk en belooft zij 50 miljard. Onze toekomst moet ons echter meer waard zijn dan dit bedrag.

Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, geachte collega's, ik moet besluiten.

Terugkomend op de inleiding tot mijn betoog, denk ik te mogen zeggen dat over één zaak nagenoeg iedereen het roerend eens is: geen mens heeft enig inzicht op het werkelijk verloop van het wetenschappelijk onderzoek in al zijn aspecten.

Daarenboven hebben fundamentele besprekingen van het wetenschapsbeleid slechts tweejaarlijks plaats in de bevoegde parlementaire commissies, naar aanleiding van de begroting. Tussenin komt dit onderwerp vrijwel nooit aan bod.

De minister, belast met het wetenschappelijk onderzoek, heeft zelf geen kijk op het geheel van het wetenschappelijk onderzoek dat door de overheid, of rechtstreeks met subsidies, of onrechtstreeks met fiscale vrijstelling, wordt gefinancierd.

Tenslotte heeft de Belgische overheid geen vat op heel wat onderzoek dat plaatsheeft in supranationale organen.

Dit houdt in dat op het gevoerde beleid inzake wetenschappelijk onderzoek helemaal geen parlementaire controle mogelijk is, hoewel men bij het nemen van beleidsbeslissingen ter zake, telkens een welbepaalde maatschappijkeuze doet.

Daarom zullen wij, met uw goedvinden, mijnheer de Voorzitter, eerstdaags een wetsvoorstel indienen in uitvoering van de aanbevelingen van de Raad van Europa ter zake, tot instelling van een vaste, gemengde parlementaire commissie, belast met het onderzoek naar de beleidsopties, de uitvoeringsmodaliteiten en de aanwending van de toegekende middelen, met alle consequenties inzake het wetenschappelijk onderzoek.

Wij hopen daarvoor op de consensus en de medeondertekening te kunnen rekenen van leden van verschillende fracties van deze Hoge Vergadering. (*Applaus op de socialistische banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Vandezande.

De heer Vandezande. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de Eerste minister, geachte collega's, senator Vandekerckhove, die momenteel verhinderd is, heeft mij gevraagd zijn tekst in verband met Wetenschapsbeleid voor te lezen.

De bespreking van de kredieten Wetenschapsbeleid in de begroting van de diensten van de Eerste minister is traditioneel de gelegenheid om nader en dieper in te gaan op enkele aspecten van dit wetenschapsbeleid. Hierbij is onder andere nuttig gebruik gemaakt van het Kamerverslag van februari 1983, opgemaakt door mevrouw Demeester.

Op de laatste bladzijden van dit verslag wordt de vraag opgeworpen of er niet een onderscheid moet worden gemaakt tussen een wetenschapsbeleid en een technologiebeleid, gezien de eigen karakteristieken van beide: wetenschap is bij uitstek universeel, erkenning wordt gevonden door publicatie en beoordeling door gelijken, vandaar het open karakter, zonder directe binding met de instelling zelf.

Technologie daarentegen is veel meer gesloten, de bekomen voorsprong in know-how zal men zo lang mogelijk proberen te bewaren, omwille van de competitieve voorsprong die deze verschaft; het is veel meer gebonden aan de eigen instelling, gezien een samenvallen van de belangen van wetenschapper en instelling.

Gezien dit bestaande verschil rijst de vraag naar de onderscheiden kenmerken van een wetenschapsbeleid en van een technologiebeleid.

Op deze, mijns inziens nochtans zeer belangrijke vraag, is jammer genoeg geen duidelijk antwoord of beter gezegd, helemaal geen antwoord gekomen. Maar de vraag blijft pertinent, ook in haar afleidingen:

In hoeverre kan men rekenen op doorstroming van gegevens en technologische kennis in één of andere vorm van samenwerkingsverband?

In hoeverre zijn grote onderzoeksprojecten relevant voor een technologiebeleid?

Moeten de onderzoekscontracten met de overheid geen rekening houden met dit verschil?

Moeten de vragen niet meer direct gericht naar de politieke actualiteit:

In hoeverre is het wetenschapsbeleid van dit land niet in hoofdzaak een technologiebeleid geworden?

En hoort volgens de wetten van de staatshervorming van 1980 dit technologisch beleid dan niet in hoofdzaak bij gewesten en gemeenschappen, veeleer dan bij de nationale instanties?

Inzake de eerste vraag is er, naar mijn inzicht, meer en meer een verschuiving naar de technologie toe. Deze verschuiving is in een tijd van economische crisis — met haar belangrijke gevolgen voor de werkgelegenheid — en van diepgaande technologische vernieuwing normaal te verwachten. De aandacht en de middelen worden in hoofdzaak daarheen gericht.

Toch mag men evenmin blind zijn voor de gevaren hieraan verbonden, in hoofdzaak het risico dat het fundamentele of niet-georiënteerde onderzoek min of meer in de verdrukking komt. Fundamenteel onderzoek levert geen direct bruikbare resultaten, kan schijnbaar nutteloos lijken, maar legt feitelijk de basis van de toekomst op een langere termijn.

Het te zeer benadrukken van het nutteffect van het toegepast onderzoek, kan de voorhanden zijnde middelen al te zeer naar deze vorm van onderzoek richten, te meer door een gebrek aan specificiteit van deze middelen.

Het fundamenteel onderzoek wordt in hoofdzaak gefinancierd uit:

De rechtstreekse financiering van de universiteiten. Hiervan wordt aangenomen dat ongeveer 25 pct. van deze middelen voor onderzoek zou worden gebruikt. De ingevoerde besparingsmaatregelen, de oplopende onderhouds- en werkingskosten evolueren dusdanig dat dit percentage niet meer gehaald wordt.

De parallelle financiering via de fondsen, de onderlinge overlegaties, sommige internationale kredieten, geen enkele van deze financieringsstromen is uitsluitend op het fundamenteel onderzoek gericht, mede onder andere door de moeilijkheid om steeds een duidelijk onderscheid te maken tussen wat nu wel en wat nu niet fundamenteel onderzoek is.

De vraag kan evenwel worden gesteld of een meer afzonderlijke financiering van het fundamenteel onderzoek niet wenselijk en nodig wordt ter vervanging ervan.

Kenmerken van deze financiering zijn immers een ruime en grote spreiding over vele onderzoeksposten, een vrijwel uitsluitende lokalisatie in de universiteiten, een lange duurtijd en de afwezigheid van een directer doelgerichtheid. Het is als het ware een financieel irrigatiesysteem met vele kunsten en kanaaltjes, waarvan een groot gedeelte schijnbaar doodloopt in de wetenschappelijke woestijn.

Toen Alexander Fleming in de jaren dertig — en dit tot ergernis van velen — op zolder met zijn schimmels bezig was, kon niemand vermoeden dat hieruit de levensreddende antibiotica zouden ontstaan.

Financiering van het fundamenteel onderzoek is het in-standhouden van een vruchtbare wetenschappelijke humuslaag.

Het totaal van deze kredieten bedraagt tussen de 30 à 31 miljard, ruim 60 pct. van de begroting Wetenschapsbeleid, indien men de rechtstreekse financiering van de universiteiten volledig neemt, of 10 miljard indien men zich beperkt tot de onderzoekskredieten zelf.

Voor de Vlaamse Gemeenschap is hierbij ergerlijk dat, ondanks een verhouding Belgische studenten en afgestudeerden van 54-55 pct. Nederlandstaligen, in de rechtstreekse financiering het percentage slechts met moeite boven de 52 pct. uitkomt, wat een verlies betekent van ongeveer anderhalf miljard, en dat is niet niks, voor de Vlaamse Gemeenschap.

In vergelijking met de honderd miljard die nodig zijn voor Cockerill-Sambre, is dat natuurlijk een peulschilletje.

De heer Martens, Eerste minister. — Het gaat over 70 miljard, mijnheer Vandezande.

De heer Vandezande. — Wij gaan daar niet verder over discussiëren, mijnheer de Eerste minister. Wij zullen zien wat uw oplossing zal zijn.

Op de Nederlandse televisie hebt u daaromtrent geen antwoord verstrekt; dat is ook normaal. Wij zullen afwachten.

De heer Van In. — Hoeveel miljard voor de raketten?

De heer Vandezande. — De oorzaken hiervan zijn enerzijds gelegen in de financieringswetten zelf, minimum basiscijfers, maximumcijfers, studiekeuze, aanvullende lasten, maar vooral ook in de blijvende scheefrekening van de kredieten Ontwikkelingssamenwerking, 63 pct. voor de Franstaligen en 37 pct. voor de Nederlandstaligen, en van de financierbare buitenlandse studenten.

Een technologiebeleid vergt anderzijds een andere aanpak.

Vanaf het begin is er de noodzaak aan een veel strengere selectiviteit, eerst in de keuze van het doel, daarna in de keuze van de

onderzoeksteams en laboratoria, die als zwaartepunten van dit beleid fungeren.

Deze keuze veronderstelt voldoende inzicht en kennis van de voorhanden zijnde capaciteit en mogelijkheden.

Eenmaal de keuze gemaakt, zullen een systematische uitbouw en versterking van deze zwaartepunten nodig zijn.

De doelgerichtheid van het onderzoek moet worden gevolgd en gestimuleerd, de wetenschappelijke vinding moet via ontwikkeling en prototype tot de industriële toepassing worden geleid.

Risicokapitaal voor de productie moet worden gezocht, industriële kennis, management en commercieel talent zijn nodig om te slagen.

Een technologiebeleid vergt veel meer dan alleen een wetenschappelijke benadering.

Universiteiten en onderzoekscentra zijn slechts de ene pool, financiën en industrie zijn de even noodzakelijke andere pool. Een technologiebeleid is uiteindelijk een industrieel beleid.

Een technologiebeleid vergt veel meer dan een zuiver wetenschapsbeleid, een planmatige aanpak, een dwingende coördinatie, een voortdurend volgen en voortdurend bijsturen. De valkuilen blijven veelvuldig, ook in de beste omstandigheden. Ook vorming en onderwijs dienen er nauw bij te worden betrokken. Het moet uitmonden als het ware in een gezamenlijk streven naar een welbepaald doel.

De maatschappelijke implicaties van een doorgedreven technologiebeleid zijn dan ook uitermate belangrijk, en dit reeds vanaf de keuze van de doeleinden tot en met de uitwerking toe.

Afzonderlijke maatregelen, hoe goed bedoeld ook, zullen mijns inziens niet in staat zijn, een echt technologiebeleid op te roepen. En is dit nu juist niet het euvel waar de nationale acties en programma's voor technologische vernieuwing aan lijden? Dreigt dit niet te leiden tot versnippering van middelen, tot duplicaties, tot een onoverzichtelijk geheel? Is het zinvol in een nationaal onderzoeksprogramma te voorzien over de economische en sociale gevolgen van de nieuwe technologieën, enerzijds en, anderzijds, in het kader van de Derde-industriële-revolutieactie, DIRV, een stichting-Technologie-Vlaanderen op te richten, die een vrijwel gelijkaardige studie beoogt?

En dit brengt mij tot mijn tweede vraag: in hoeverre hoort dit technologisch beleid niet veeleer thuis bij de gewesten en de gemeenschappen?

Uitgaande van de wetten op de staatshervorming van augustus 1980 beweert de Vlaamse executieve, mijns inziens volkomen terecht, dat het industriële beleid en het toegepast wetenschappelijk onderzoek met betrekking tot de geregionaliseerde economische sectoren aan de gewesten is toegewezen.

Logisch gevolg hiervan is dan ook dat de desbetreffende begrotingsfondsen en beleidsinstrumenten, ook aan de gewesten moeten toekomen. Dit geldt voor de IWONL-kredieten, prototype-kredieten, het Fonds voor industriële vernieuwing, de overheidsbestellingen, de kredieten voor technologische vernieuwing, industrie en landbouw, de selectieve schijf van het nationale investeringsprogramma.

De DIRV-actie in Vlaanderen en Flanders' technology hebben de Vlaamse opinie bewust laten opteren voor een nieuw technologiebeleid, als hefboom tot het openbreken van een nieuwe toekomst.

Zal men opnieuw met Belgische kortzichtigheid dit streven proberen af te remmen, door het centraal houden van de nodige middelen, daar waar ze beter en efficiënter kunnen worden aangewend in gemeenschap en gewest?

Mag ik het standpunt van de minister van Wetenschapsbeleid daaromtrent kennen?

En tot slot, mijnheer de minister, nog een kort Limburgs hoofdstukje.

In massa III vinden we de kredieten van het Nationaal Instituut voor de extractiebedrijven te Luik, het NIEB. Sinds lang is door Limburg een splitsing van dit instituut of op zijn minst een Nederlandstalige afdeling in Limburg gevraagd. De extractiebedrijven liggen nu eenmaal bijna uitsluitend in Limburg.

Zoals zovele Limburgse vragen en eisen is het stilaan «overjaars» geworden.

Kan de minister mij mededelen of er concrete plannen in die richting bestaan?

Of is de minister van Economische Zaken ook «Limburgs-doof»? Limburg draagt nochtans meer dan zijn normale deel van de economische crisis. De jeugdwerkloosheid is er merklijk hoger dan elders en draagt onze grote zorg weg.

Nu we het toch over Limburg hebben, kunnen we misschien ook de vraag naar de integratie van de Economische Hogeschool in het Luc nog eens benadrukken. Dit is onder andere voor het bekomen van de onderzoekskredieten vrij belangrijk. Maar ook deze vraag is meer dan «overjaars». Maar, staat niet in de bijbel geschreven: «Klopt en er zal u opengedaan worden»?

De heer Seeuws. — Het is de week van de bijbel!

De heer Vandezande. — Dus wij kloppen maar aan ieders' deur, op hoop van zegen. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw De Pauw.

Mevrouw De Pauw-Devean. — Mijnheer de Voorzitter, mijnheer de minister, collega's, de heer Seeuws wees reeds op de gecompliceerdheid in de subsidiëring van het wetenschappelijk onderzoek, die een weerspiegeling is van het gebrek aan beleid op dit gebied of misschien zelfs een bewijs van de bedoeling dit beleid onduidelijk te houden. Wat er ook van zij, dit beleid voldoet ons niet, ook niet wat de universiteiten betreft.

Zoals senator Seeuws zei, telt voor de financiering van de universiteiten alleen de onderwijsfunctie, niet alleen in massa I, maar bovendien is de aanvullende onrechtstreekse financiering van de universiteiten via massa II ook gekoppeld aan het aantal studenten! Inderdaad, het NFWO bijvoorbeeld krijgt 4,44 pct. van de begroting voor de universiteiten. Op het ogenblik dat door de demografische evolutie het aantal studenten aan de universiteiten vermindert, dreigt de financiering van de universiteiten dus onder een kritische drempel te komen.

De Nationale Raad voor wetenschapsbeleid heeft in zijn vorige adviezen telkens ook reeds hierop gewezen en aangedrongen opdat voor onderzoek een vaste som zou worden toegekend aan de universiteiten. Indien dit niet snel gebeurt, zal de trend tot externe financiering, die op het ogenblik reeds op gang is gekomen, nog verder toenemen en zal een belangrijk deel van het potentieel van onze universiteiten op deze manier worden geprivatiseerd. Wij zijn geen tegenstanders van samenwerking tussen de industrie en de universiteiten, maar door de getroffen volmachtbesluiten nrs. 81, 82 en 83 worden de universiteiten in de armen van de industrie gedreven. Deze toestand zal zeker niet van die aard zijn, dat het wetenschappelijk onderzoek en het wetenschapsbeleid doorzichtiger wordt.

Door de vermindering enerzijds en door het systeem van moeilijk of helemaal niet te controleren fiscale vrijstelling voor de bedrijven die in wetenschappelijk onderzoek investeren, wordt de greep van die privé-industrie op dat wetenschappelijk onderzoek nog uitgebreid en verstevigd. Dit betekent een duidelijke oriëntatie van het wetenschappelijk onderzoek naar winstgevend onderzoek, onder andere in de vorm van nieuwe technologieën, *genetic engineering* en dergelijke, tegenover een stagnatie, en dus feitelijke achteruitgang, van het fundamenteel onderzoek in andere domeinen en niet in het minst in de humane wetenschappen. Daar heeft senator Seeuws ook uitvoerig de nadruk op gelegd.

Dit wordt trouwens op bijzonder pijnlijke wijze geïllustreerd door de DIRV-actie van minister Geens. De privatisering van dit nieuwe onderzoek houdt enorme gevaren in, omdat dit aan de publieke controle ontsnapt. Zo worden op het ogenblik door het Pentagon voor belangrijke bedragen projecten gesteund om genetische manipulatie voor militaire doeleinden te gebruiken. Anderzijds gebruiken Amerikaanse multinationals nu reeds een *genetic screening* om werknemers te selecteren op hun gevoeligheid voor toxiciteiten.

De autonomie van onze universiteiten is een lachertje. De volmachtbesluiten nrs. 81, 82 en 83 moesten deze autonomie verstevigen. Niets is echter minder waar. De universiteiten werden in een economisch budgettair harnas gewrongen, dat steeds nauwer wordt toegehaald.

In de regeringsverklaring Martens V van 18 december 1982, lezen we:

«Deze bijzondere machten hebben als enig doel het economisch en financieel kader te herstellen als voorwaarde om de industriële desinvesteringen, de afbraak van de tewerkstelling stop te zetten en om opnieuw hoop te geven aan de bevolking van ons land.»

En verder: «Op de eerste plaats moeten de investeringen, de technologie en het wetenschappelijk onderzoek maximaal gericht worden op de nieuwe en toekomstgerichte activiteiten.»

En tenslotte: «Bij dit alles zal de zorg voor een voortdurende aanpassing van de opleiding aan de behoeften van de maatschappij en een economie in crisis, prioritair staan.»

Dit staat schril in contrast met de dagelijkse realiteit. Niet alleen wordt de werkingsmogelijkheid van universiteiten, wetenschappelijke instellingen en dito fondsen verminderd, ook wordt de oprichting van nieuwe studierichtingen in het NFWO, het FGWO, het IWONL enzovoort, beperkt door de artikelen 21, 22 en 23 van het koninklijk besluit nr. 81.

Ook is duidelijk geworden dat de koninklijke besluiten nrs. 81, 82 en 83 inzake de besparing op de universiteiten, in hoofdzaak de Rug en de Ruca treffen. Men kan inderdaad bezwaarlijk zeggen dat de Staat zijn eigen instellingen beschermt. Bovenop de inkrimping van de werkingsmogelijkheid wordt de Rug een drastisch besparingsplan opgelegd, wat onder meer een drastische personeelsvermindering tot gevolg heeft, het koninklijk besluit nr. 82 en artikel 17 van het koninklijk besluit nr. 81, wat gevolgen heeft, zowel op wetenschappelijk, pedagogisch als op dienstverlenend vlak.

Wat het personeel betreft, is bovendien de contingentering van het vast benoemd wetenschappelijk personeel zeer nadelig voor elke personeelspolitiek. Talrijke beloftevolle jonge vorsers werden ontgooid. Deze toestand staat in schril contrast met de vorming van het hoog gekwalificeerd personeel, waarover de economische, maar ook de overheidssector zullen moeten beschikken om voordeel te halen uit nieuwe technologieën, zoals de minister zelf in zijn uiteenzetting voor de commissie van Nationale Opvoeding en Wetenschapsbeleid in de Kamer heeft meegedeeld. De minister vond dat het ontbreken van dit gekwalificeerd personeel in het oog springt in domeinen als de micro-elektronica, de gevorderde informatica, de biotechnologie. Hij vond dat de rol van de universiteit uiteraard bepalend was om dit tekort te verhelpen, aangezien de vorming van mensen de allereerste opdracht van de universiteit is. In tegenstelling tot de wens van de minister kunnen de universiteiten op het ogenblik geenszins deze taak nog naar behoren vervullen. Het is dus dringend noodzakelijk dat het wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 27 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen, zoals het werd ingediend door de heer Van den bossche, door de Kamers wordt aangenomen, ten einde aan de nijpende personeelsproblematiek van de universiteiten tegemoet te komen.

Ik resumeer tenslotte:

1) Het huidige systeem van financiering van de universiteiten is niet langer houdbaar. Een enveloppesysteem op basis van een beperkt aantal studenten maakt op middellange termijn het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek en de dienstverlening onmogelijk. Bovendien wordt de pedagogische taak eveneens globaal in moeilijkheden gebracht;

2) Aan de situatie van het personeel moet dringend worden gesleuteld;

3) De regeringspolitiek houdt een ernstige dreiging in, niet alleen voor de humane wetenschappen in het algemeen, maar ook voor het fundamenteel onderzoek in de natuurwetenschappen;

4) Een verder gaande privatisering van universiteit en wetenschappelijk onderzoek houdt enorm grote risico's in voor de gemeenschap: elke vorm van openbare controle, zowel op de richting als op het eventuele gebruik van de resultaten, dreigt voor zover deze controle ooit zou hebben bestaan, op het ogenblik helemaal verloren te gaan. Voor ons socialisten is dit alles onaanvaardbaar. (*Applaus op de socialistische banken.*)

M. le Président. — La parole est à M. Maystadt, ministre.

M. Maystadt, ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan. — Monsieur le Président, madame, messieurs, je voudrais tout d'abord remercier l'assemblée de nous avoir permis tantôt de nous rendre à la Chambre; un merci particulier à M. Seeuws qui a accepté d'interrompre son intervention. Ce sont là les aléas du système bicaméral.

Tous les intervenants, et c'est presque une tradition, ont souligné la difficulté de voir clair dans le domaine de la politique scientifique. C'est malheureusement inhérent à notre système d'organisation, caractérisé par la multiplicité des organes de décision et la dispersion des crédits, ce qui rend également complexe l'élaboration d'une politique cohérente en la matière.

Je voudrais rappeler, une fois encore que la fonction de ministre de la Politique scientifique comporte deux volets: tout d'abord, une coordination générale et, ensuite, la mise en place d'activités d'impulsion.

Il est évident que le rôle de coordonnateur du ministre de la Politique scientifique est relativement limité. Il s'exerce principalement à l'occasion de l'élaboration du programme budgétaire de la politique scientifique, qui est présenté chaque année au gouvernement et au Parlement et qui regroupe les crédits dits «de politique scientifique», qui sont répartis dans une série de budgets départementaux.

Cette coordination n'entraîne pas de responsabilité directe de gestion du ministre de la Politique scientifique à l'égard de ces différents crédits, chaque titulaire ministériel gardant, à ce sujet, une totale autonomie, ce qui explique d'ailleurs qu'il me soit parfois difficile de répondre à certaines questions qui concernent directement un certain nombre de mes collègues.

Cette situation n'est évidemment pas idéale. L'an dernier, en réponse à des questions similaires qui m'avaient été posées au sein de votre commission, j'avais déjà exposé que des systèmes mieux coordonnés de politique de la recherche existent, notamment en Allemagne fédérale et en France. Actuellement, la Suède s'oriente également dans cette direction. Lors d'un récent conseil «Recherche», un ministre britannique m'a déclaré qu'une tendance favorable à une coordination plus approfondie de la politique scientifique commence à se manifester au Royaume-Uni, alors qu'on y était traditionnellement partisan de la départementalisation la plus poussée des compétences en matière de recherche.

Le problème doit être également posé chez nous. Les discussions que nous aurons sans doute à propos d'une répartition plus adéquate des compétences entre le gouvernement national et les organes régionaux et communautaires nous donneront peut-être l'occasion de rechercher une meilleure coordination de ce qui reste de la compétence nationale.

M. Seeuws a passé en revue les différentes masses qui composent le programme budgétaire de la Politique scientifique. Tout d'abord, celle consacrée au financement direct de l'enseignement universitaire.

Je tiens à lui faire remarquer que cette masse est en augmentation, en 1983, de 8,8 p.c. par rapport à 1982. Je rappelle également ce chiffre à Mme De Pauw, qui s'est faite l'avocat des universités. Il convient de le comparer à la croissance moyenne des budgets des départements ministériels qui, pour 1983, s'établit à 5,7 p.c. Cela signifie clairement que, malgré les fortes contraintes budgétaires que vous connaissez, le gouvernement a eu le souci de permettre un taux de croissance des moyens des universités nettement supérieur à la moyenne générale.

En outre, le gouvernement a donné aux universités une plus grande autonomie afin d'éviter que cette limitation budgétaire — moins drastique que celle imposée ailleurs, je le répète — ne soit automatiquement répercutée sur le potentiel de recherche.

Ce n'est pas la première fois qu'on limite les moyens des universités ni qu'on n'applique plus mécaniquement la loi de 1971 sur le financement des institutions universitaires, loi votée à une époque de prospérité qui, s'imaginait-on, allait se poursuivre.

Depuis un certain nombre d'années, on prend des mesures de limitations budgétaires, mais celles-ci se répercutaient quasi automatiquement, sur la seule catégorie de personnel à l'égard de laquelle les universités avaient une certaine marge de manœuvre, c'est-à-dire le personnel scientifique temporaire; en clair, les jeunes chercheurs.

Nous avons précisément voulu, par ces arrêtés de pouvoirs spéciaux, créer les conditions qui permettraient aux universités d'éviter le grave écueil que représentent pour l'avenir un non-renouvellement suffisant de notre potentiel de recherche et un vieillissement grandissant de notre corps de chercheurs.

Nous avons donc voulu donner aux universités les moyens de respecter leur enveloppe budgétaire — qui, je le répète, croît plus vite que d'autres enveloppes budgétaires — tout en prenant des mesures d'économie autres que celles qui frappent directement la recherche.

Les choix varient d'une université à l'autre. Certaines ont veillé à conserver une proportion de leurs dépenses consacrées à la recherche qui soit de l'ordre de 20 à 25 p.c.; d'autres n'ont pas utilisé cette faculté et, au risque d'hypothéquer l'avenir, ont réduit leurs dépenses dans ce domaine. Mais c'est le choix posé, en toute autonomie, par les organes de gestion de chaque institution universitaire.

M. Seeuws m'a également interrogé à propos de l'Ecole royale militaire — qui figure aussi dans la masse I — et plus particulièrement sur la raison pour laquelle la recherche sur la fusion est menée, pour partie, dans cette école. C'est une décision prise indépendamment du pouvoir politique; elle résulte d'une délibération interne de l'Institut interuniversitaire des sciences nucléaires. Il est, en effet, apparu que

ce programme de recherche, qui s'inscrit d'ailleurs dans le cadre de la convention entre l'Etat belge et l'Euratom, pouvait bénéficier des équipements spécialisés et de l'infrastructure de l'Ecole royale militaire et, plus précisément, du laboratoire du professeur Van den Plas. C'était une manière de réduire le coût de la participation belge à ce projet qui se situe dans un cadre européen. Les recherches menées seraient d'excellente qualité.

Néanmoins, dans le cadre des actions concertées, j'ai permis à d'autres équipes universitaires — notamment de l'ULB — de se consacrer à l'approfondissement des connaissances déjà acquises dans le domaine de la fusion.

En ce qui concerne la masse II, à savoir le financement indirect de la recherche universitaire, je voudrais faire une remarque générale et répondre à M. Vandezande qui a regretté que la recherche fondamentale soit négligée. En réalité, les moyens qui y sont consacrés augmentent plus que d'autres.

Je partage l'opinion de M. Vandezande quant à l'importance de la recherche fondamentale. Ce n'est pas moi qu'il doit convaincre. Comme lui, je crois qu'effectivement, si nous voulons maintenir un potentiel scientifique valable, il est impérieux de conserver cette base de recherche fondamentale.

L'étude de l'évolution des moyens de financement du secteur de la recherche montre que c'est en recherche fondamentale que ces moyens augmentent le plus. Je viens de parler du financement direct des institutions universitaires. Nous examinons maintenant le financement indirect: Fonds national de la recherche scientifique et fonds associés; là, le taux de croissance est de 7,8 p.c.

Les actions concertées connaissent, elles aussi, un taux de croissance supérieur à la moyenne. On ne peut donc prétendre que la recherche fondamentale a été spécialement visée et que les moyens ont été davantage dirigés vers la recherche appliquée ou, autrement dit, pour reprendre une expression qui figurerait dans le rapport de la Chambre et que M. Vandezande a rappelée, vers la politique technologique. Il est vrai qu'on en parle davantage et qu'on peut ainsi donner l'impression que l'accent est mis quasi exclusivement aujourd'hui sur la recherche technologique. Mais si l'on en parle davantage, cela ne signifie pas que ce secteur reçoive la quasi-totalité des crédits.

Je le répète et j'insiste: la part de la recherche fondamentale, qui est essentielle, se maintient et progresse même davantage que les autres secteurs de la politique scientifique.

J'en viens à la répartition des moyens. Le total de la masse II représente 11,2 p.c. des allocations de fonctionnement des 17 établissements universitaires cités à l'article 25 de la loi de financement.

En ce qui concerne le FNRS, vous savez que le mode de calcul, est fixé également par la loi de financement et que sa dotation est de 4,44 p.c. du total des allocations de fonctionnement des six universités complètes.

Quant à la répartition, elle se fait en proportion du nombre de diplômes de deuxième cycle délivrés à des Belges par les 17 universités, au cours de l'année académique pour laquelle on dispose des statistiques les plus récentes. Comme l'a souligné Mme De Pauw, il y a donc là un lien avec le nombre d'étudiants. Ce problème, qui a été soulevé au Conseil national de la politique scientifique, mérite d'être étudié. J'ai demandé l'avis de la commission universitaire du Conseil national de la politique scientifique.

Ce qui me frappe, c'est que si l'on peut très facilement se mettre d'accord sur le fait qu'il n'est pas logique de financer la recherche en proportion du nombre d'étudiants dans les établissements alternatifs. Plusieurs recteurs m'ont dit qu'ils préféreraient qu'on s'en tienne au système actuel, parce qu'au moins ils savent ce qu'ils ont, plutôt que de se lancer dans l'inconnu d'autres systèmes, avec la difficulté de prévoir les moyens dont ils pourraient disposer pour financer la recherche dans leurs universités.

Cette objection ne me paraît pas définitive, mais le problème mérite une concertation plus approfondie, notamment avec les responsables des institutions universitaires.

En ce qui concerne la répartition entre les communautés, le gouvernement a décidé ce qu'on appelle «le rattrapage flamand», c'est-à-dire de donner chaque année 1 p.c. en plus à la Communauté néerlandophone, de manière à aboutir à la clé communautaire qui est d'ailleurs déjà atteinte pour un des fonds.

La masse III concerne les activités scientifiques à finalité industrielle ou agricole. M. Seeuws s'est demandé s'il ne fallait pas envisager un grand projet sur les aspects sociaux. Il a parlé notamment des conséquences sociales de l'introduction des nouvelles technologies.

Mme De Pauw a eu la même préoccupation lorsqu'elle a demandé de voir consacrer davantage aux sciences humaines.

Il entre précisément dans les intentions du gouvernement de lancer cette année un programme national de recherche sur les conséquences économiques et sociales de l'introduction des nouvelles technologies. Mes services mettent la dernière main à ce projet de programme que je soumettrai au Conseil des ministres avant les vacances. J'espère qu'une décision interviendra à temps pour que ce programme puisse être lancé à la prochaine rentrée académique. Il concerne essentiellement des équipes de recherche en sciences humaines.

En ce qui concerne la valorisation des résultats de la recherche se rapportant aussi bien à la masse III qu'à la masse IV, je me permets de renvoyer au rapport de Mme Demeester, à la Chambre. Vous y trouverez, aux pages 28 et suivantes, des indications sur les débouchés d'un certain nombre d'actions de recherches financées au cours des dernières années.

Le problème de l'Irsia a retenu l'attention de plusieurs intervenants. Il est exact que l'Irsia a dû prélever sur ses réserves de trésorerie. Toutefois, il a été décidé de maintenir le niveau de ces réserves à quelque 300 millions, montant considéré comme suffisant pour assurer la gestion financière correcte de l'Institut; tel était en tout cas l'avis de l'inspection des Finances.

Pour éviter que le prélèvement sur les réserves ne les ramène au-dessous de 300 millions, il a été octroyé, en plus de la dotation budgétaire normale accordée par l'Etat à charge des dépenses courantes — dont le taux de croissance, de 6,44 p.c., est identique pour toutes les institutions de recherche dépendant du ministère des Affaires économiques — un complément à charge du programme d'investissements publics. On ne peut donc prétendre que l'Irsia ait été victime d'une discrimination.

Les bourses de spécialisation constituent une matière qui relève de la compétence des exécutifs communautaires. Leur financement est directement à charge du budget des communautés.

Au sujet du Centre d'études nucléaires à Mol, je pourrais fournir la même réponse: le même taux de croissance de 6,44 p.c. a été prévu. Le Cen peut donc continuer à assumer ses missions normales, mais il doit, il va de soi, les adapter en fonction de cette enveloppe budgétaire. Là non plus, on ne peut parler de traitement discriminatoire.

Dans les circonstances budgétaires actuelles, un taux de croissance de 6,44 p.c., est supérieur à la moyenne de la croissance des budgets des différents départements ministériels.

En ce qui concerne les programmes nationaux de recherche-développement qui constituent l'essentiel de la masse IV, je vous renvoie, pour toutes précisions sur les programmes en informatique, en sciences sociales, en technologie aéronautique, en énergie, au rapport de Mme Demeester, où vous trouverez un certain nombre de détails.

Je répondrai toutefois sur un point qui a retenu l'attention de M. Seeuws: la proportion des dépenses en matière de recherche entre l'énergie nucléaire et les autres formes d'énergie. M. Seeuws a souligné, à juste titre, qu'un rééquilibrage avait été entamé par le ministre Claes notamment. Au cours des dernières années, en effet, la part, dans le total des dépenses de recherche en matière d'énergie, consacrée à l'énergie nucléaire, n'a cessé de diminuer. De 76,6 p.c. en 1979, elle est tombée progressivement à 74,5 p.c. en 1980 et à 62 p.c. en 1981. En 1982, elle est remontée légèrement à 64 p.c. pour retomber assez brutalement, en 1983, à 48 p.c.

Cette chute brutale s'explique par la conjonction de deux facteurs. Les engagements pris par la Belgique en ce qui concerne le programme du réacteur SNR Kalkar arrivent à leur terme. Si nous voulons en prendre de nouveaux, une nouvelle décision du gouvernement sera nécessaire. A ce jour aucune décision n'est tombée et les crédits ne sont pas prévus au budget.

Nous enregistrons donc une diminution des dépenses dans le domaine de la recherche nucléaire. Inversement, nous assistons à un renforcement du programme national de recherche-développement en énergie puisque, vous le savez, le Conseil des ministres a approuvé le lancement d'une nouvelle phase, dans ce domaine. Ce programme national est consacré aux recherches en matières d'économies d'énergie et d'énergie alternatives, à l'exclusion de l'énergie nucléaire.

En ce qui concerne le Centre d'études et de recherches nucléaires, le Cen, auquel M. Seeuws s'est intéressé, je me permets de le renvoyer à la page 33 du rapport de Mme Demeester. Il y verra qu'il

s'agit de retombées essentiellement d'ordre scientifique. Il est exact qu'il convient de développer certains efforts en vue de stimuler l'industrie belge à participer davantage aux projets du Cen. A la différence d'autres programmes internationaux dont les taux de retour sont relativement intéressants — je songe à ceux de l'Agence spatiale européenne qui, pour un franc de contribution de la Belgique, lui rapportent pratiquement l'équivalent sous forme de commandes à des entreprises belges — dans le cas du Cen, et malgré des retombées scientifiques intéressantes, le taux de retour sur le plan industriel est beaucoup moins favorable. Un effort doit être déployé à cet égard en vue d'intéresser davantage nos entreprises.

M. Vandezande m'a posé, à propos du Limbourg, des questions plus particulières, intéressantes certes, mais qui n'ont plus vraiment trait à la politique scientifique. Elles relèvent directement du ministre des Affaires économiques pour ce qui concerne la proposition d'implanter une section de l'Inix au Limbourg et du ministre de l'Education nationale pour ce qui est de l'intégration éventuelle de l'école supérieure dans le Centre universitaire limbourgeois.

Frappez et l'on vous ouvrira, a dit M. Vandezande. Encore faut-il frapper à la bonne porte. A mon grand regret, mon département n'est pas la bonne, en l'espèce.

De heer Luyten. — Onze pas overleden Nobelprijswinnaar Albert Claude heeft over het kloppen op bepaalde deuren een heel andere mening. Volgens *De Standaard* van gisteren heeft hij gezegd: « Men heeft er niets aan verstandig te zijn, als men zich in een onderontwikkeld land bevindt. » Hij bedoelde België.

M. Maystadt, ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan. — Ce n'est pas la première déclaration de ce genre. Nos prix Nobel estiment généralement que nos efforts sont insuffisants. Ces déclarations sont utiles et constituent, en quelque sorte, une pression pour que les efforts d'assainissement budgétaires auxquels nous sommes contraints, ne soient pas supportés par des secteurs essentiels pour l'avenir.

Je me réjouis donc de ce type de déclaration qui me sert d'argument lorsque je plaide au sein du gouvernement pour une augmentation des moyens de la politique scientifique, ceux-ci restant, objectivement, fort modestes par rapport à l'importance des défis de la fin de ce vingtième siècle.

J'ai indiqué tout à l'heure que le gouvernement a eu le souci de permettre une croissance des crédits de la politique scientifique supérieure à la croissance moyenne des budgets ministériels. Effectivement elle est encore insuffisante. Dans l'élaboration des budgets futurs, il faudra s'efforcer de traduire encore davantage cette volonté de ne pas sacrifier l'avenir; je suis bien placé pour savoir qu'il s'agit d'une tâche difficile. Si des économies sont à réaliser, ce doit être sur le présent plutôt que sur l'avenir. C'est ma ferme volonté. Je serai attentif à ce problème dans l'élaboration des budgets de l'année 1984.

Il est une question que je n'ai pas abordée, parce qu'à ce stade-ci la réponse me paraît simple: celle de la répartition des compétences entre les régions et les communautés.

Le premier devoir d'un membre du gouvernement est d'appliquer la loi telle qu'elle existe. Sur ce plan la loi est claire. Elle confie des compétences aux régions et aux communautés pour la recherche appliquée dans les matières qui relèvent exclusivement de leur compétence.

Cela signifie que la recherche qui n'est pas appliquée, la recherche plus fondamentale, et la recherche appliquée dans des matières qui ne sont pas de la compétence exclusive des communautés et des régions restent indiscutablement de la compétence nationale, du moins aux termes de la loi actuelle.

C'est la responsabilité du ministre de la Politique scientifique et du gouvernement tout entier de faire en sorte que l'on tente, dans ces matières qui demeurent nationales, de mener une politique plus efficace et plus cohérente. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Seeuws.

De heer Seeuws. — Mijnheer de minister, het verwondert mij een beetje dat u helemaal niet reageert op het laatste punt van mijn betoog waarin ik aankondigde dat wij er voorstander van zijn — samen met andere collega's, naar ik hoop — de controle op het

wetenschappelijk onderzoek te verstevigen door de oprichting van een gemengde parlementaire commissie.

M. Maystadt, ministre du Budget, de la Politique scientifique et du Plan. — Je n'ai pas réagi, un peu par prudence. Vous aviez, monsieur Seeuws, annoncé le dépôt d'une proposition en bonne et due forme et j'aurais aimé prendre connaissance de son contenu.

Ma première réaction est un préjugé favorable à l'égard de cette initiative souhaitée, je crois, par les différents groupes des deux assemblées. Des discussions plus fréquentes en matière de politique scientifique, au sein de pareille commission, contribueraient peut-être à la recherche de l'efficacité, de la cohérence que j'appelais de tous mes vœux il y a un instant.

M. le Président. — Nous poursuivrons cette discussion cet après-midi à 14 heures.

Wij zullen deze bespreking deze namiddag te 14 uur voortzetten.

Nous aborderons l'examen du budget des services du Premier ministre, en examinant tout d'abord les crédits « Premier ministre » et ensuite les crédits « Fonction publique ».

Nadien zullen wij overgaan tot de behandeling van de begroting van het ministerie van het Brussels Gewest.

ONTWERP VAN WET — PROJET DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De regering heeft ingediend een ontwerp van wet houdende goedkeuring van de Overeenkomst tot oprichting van een Europese Stichting, opgemaakt te Brussel op 29 maart 1982.

Le gouvernement a déposé un projet de loi portant approbation de l'Accord instituant une Fondation européenne, fait à Bruxelles le 29 mars 1982.

Dit ontwerp van wet zal worden gedrukt en rondgedeeld.

Ce projet de loi sera imprimé et distribué.

Het wordt verwezen naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen.

Il est renvoyé à la commission des Relations extérieures.

INTERPELLATIE — INTERPELLATION

Verzoek — Demande

De Voorzitter. — Mevrouw Nelly Maes wenst de staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu te interpellieren over « de gevaren die ontstaan door de verontreiniging van de bodem door zware metalen en de in dat verband geldende normen ».

Mme Nelly Maes désire interpellier le secrétaire d'Etat à la Santé publique et à l'Environnement sur « les dangers résultant de la pollution du sol par des métaux lourds et les normes applicables en cette matière ».

De datum van die interpellatie zal later worden bepaald.

La date de cette interpellation sera fixée ultérieurement.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(La séance est levée à 12 h 30 m.)

(De vergadering wordt gesloten te 12 u. 30 m.)